

УДК 378:347.77

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2020-68-97-112>

**ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У СФЕРІ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
У ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

© Кулаковський О. М.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Кулаковський Олександр Миколайович: ORCID: 0000-0001-7575-0357; sandron13-com@ukr.net; аспірант кафедри Креативної педагогіки та інтелектуальної власності Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті розглянуто та теоретично обґрунтовано технологію формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, доведено важливість її впровадження. Проаналізовано етапи педагогічної технології формування компетентності майбутніх педагогів, а саме: підготовчо-діагностичний; мотиваційно-цільовий; когнітивно-орієнтувальний; процесуально-діяльнісний; контроль-оцінний. Розглянуто основні складові кожного етапу запропонованої педагогічної технології, встановлено проблеми, які потребують вирішення у процесі підготовки майбутніх педагогів з питань інтелектуальної власності.

Встановлено, що використання результатів оцінки інформації, отриманої на етапі діагностики є основою для формування програми навчальної дисципліни, в межах якої буде сформована компетентність у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, а також обрання засобів та методів викладання. Обґрунтоване значення, мета та завдання мотиваційно-цільового етапу технології для досягнення необхідного результату.

Запропоновано введення до варіативної частини навчального плану дисципліни «Основи інтелектуальної власності в педагогічній діяльності», розроблено тематичний план вказаної дисципліни. Розглянуто можливість включення тем до дисциплін, на прикладі ОПП 011 Освітні педагогічні науки першого (бакалаврського) рівня, до обов'язкового компоненту якого входить дисципліна Освітні інновації. Запропоновано теми до кожного модуля. Крім цього обґрунтовано доцільність включення до переліку дисциплін за вибором студента курс «Захист прав інтелектуальної власності педагогів» або додатковий спецкурс «Міжнародні механізми захисту прав інтелектуальної власності».

Автором запропоновано приклади занять, що можуть використовуватись для формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Розглянуто деякі аспекти формування факторно-критеріальної моделі для проведення контроль-оцінного етапу технології формування вказаної компетентності у студентів.

Представлено алгоритм реалізації технології формування компетентності у сфері охорони та захисту прав ІВ у майбутніх педагогів.

Ключові слова: педагогічна технологія, педагогічні заклади вищої освіти, компетентність у сфері інтелектуальної власності.

Кулаковський А.Н. «Технология формирования компетентности в сфере охраны и защиты прав интеллектуальной собственности у выпускников педагогических заведений высшего образования».

В статье рассмотрена и теоретически обоснована технология формирования компетентности выпускников педагогических заведений высшего образования в сфере охраны и защиты прав интеллектуальной собственности, доказана необходимость ее реализации. Проанализированы этапы педагогической технологии формирования компетентности будущих педагогов, а именно: подготовительно-диагностический, мотивационно-целевой, когнитивно-ориентировочный процессуально-деятельностный, контроль-оценный. Рассмотрены основные составляющие каждого этапа предложенной педагогической технологии, установлено проблемы, требующие решения в процессе подготовки будущих педагогов по вопросам интеллектуальной собственности.

Установлено, что использование результатов оценки информации, полученной на этапе диагностики, является основой для формирования программы учебной дисциплины, в рамках которой будет сформирована компетентность в сфере охраны и защиты прав интеллектуальной собственности, а также избрание средств и методов преподавания. Обосновано значение, цели и задачи мотивационно-целевого этапа технологии для достижения необходимого результата.

Предложено введение в вариативную часть учебного плана дисциплины «Основы интеллектуальной собственности в педагогической деятельности», разработан тематический план указанной дисциплины. Рассмотрена возможность включения тем к дисциплинам на примере ОПП 011 Образовательные педагогические науки первого (бакалаврской) уровня, к обязательному компоненту которого входит дисциплина Образовательные инновации. Предложено темы к каждому модулю. Кроме этого обоснована целесообразность включения в перечень дисциплин по выбору студента курс «Защита прав интеллектуальной собственности педагогов» или дополнительный спецкурс «Международные механизмы защиты прав интеллектуальной собственности».

Автором предложены примеры занятий, которые могут использоваться для формирования компетентности в сфере охраны и защиты прав интеллектуальной собственности. Рассмотрены некоторые аспекты формирования факторно-критериальной модели для проведения контрольно-оценочного этапа технологии формирования указанной компетентности студентов.

Представлен алгоритм реализации технологии формирования компетентности в сфере охраны и защиты прав ИС у будущих педагогов.

Ключевые слова: педагогическая технология, педагогические заведения высшего образования, компетентность в сфере интеллектуальной собственности.

O. Kulakovskiy "Technology for the formation of competence in the protection and defense of intellectual property rights of graduates of pedagogical institution of higher education".

There is discussed and provided theoretical grounds for the development of the competence of graduates of higher educational establishments in the protection and defense of intellectual property rights in this article, the uniqueness of its realization is proved. The stages of the pedagogical technology of forming the competence of future teachers, namely: preparatory-diagnostic, motivational-target, cognitive-indicative procedural activity, monitoring and evaluation, are analyzed. The main components of each stage of the proposed pedagogical technology are examined, and the problems that need to be addressed in the training of future teachers in intellectual property are identified.

The use of the results of the evaluation of the information obtained at the diagnostic stage has been found to be the basis for the development of a curriculum that will develop competence in the field of protection and defense of intellectual property rights, as well as the selection of teaching tools and methods. The significance, goals and objectives of the motivational-target stage of technology for achieving the required result are justified.

An introduction of the discipline "Fundamentals of intellectual property in pedagogical activity" to the variable part of the curriculum is proposed, a thematic plan of the indicated discipline is developed. The possibility of including topics to the disciplines is considered on the example of CPP 011 Educational pedagogical sciences of the first (bachelor's) level, the compulsory component of which includes the discipline Educational innovations. Suggested topics for each module. Besides this, it is justified to include in the list of disciplines at the student's choice course «Protection of intellectual property rights of teachers», or additional special course «International mechanisms of intellectual property rights protection».

The author offers examples of classes that can be used to develop competence in the field of protection and defence of intellectual property rights. Some aspects of the construction of the factor-criterion model for carrying out the control-evaluation stage of the technology of forming the said competence of students have been considered.

The algorithm of realization of the technology of formation competences in sphere of protection and defence of IP rights of future teachers is presented.

Keywords: pedagogical technology, pedagogical institutions of higher education, intellectual property competence.

Актуальність теми. Реформа вищої освіти в Україні створила підґрунтя для надання якісних освітніх послуг споживачам, підготовки конкурентоздатних фахівців для забезпечення ринку праці у кваліфікованих працівниках, здатних працювати в інноваційних ринкових умовах. Як визначено в ст. 430 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським

співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, «Повною мірою поважаючи обов'язки Сторін щодо змісту навчання та організації освітніх систем, а також їхнє культурне та мовне розмаїття, Сторони сприяють розвитку співробітництва в галузі освіти, навчання та молодіжної політики з метою покращення взаєморозуміння, активізації міжкультурного діалогу та

посилення знань щодо відповідних культур» [0]. Співробітництво в галузі освіти і науки передбачає реалізацію наукових програм, програм науково-дослідної діяльності, обміну технологіями, ноу-хау та ведення іншої діяльності, пов'язаної зі створенням та обігом результатів інтелектуальної діяльності. Серед суб'єктів такого співробітництва особливе місце належить педагогічним, науково-педагогічним працівникам та студентам закладів вищої освіти. Вони в процесі викладання чи навчання є, фактично, виробниками інтелектуального продукту, зокрема інноваційного, що передбачає певні кроки щодо його захисту. Як вказує Ю. Бошицький, у період світових інформаційно-глобалізаційних процесів гостро постає потреба не тільки в підготовці висококваліфікованих фахівців, озброєних сучасними знаннями, а й спеціалістів, які б на належному рівні володіли знаннями з проблемних питань розвитку інституту інтелектуальної власності, упровадження результатів інтелектуальної діяльності в інноваційну сферу, охорони прав на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності [0, с. 230]. Орієнтація на потреби, інтереси та напрямки майбутньої професійної діяльності здобувачів освіти є вимогою сьогодення. Н. Дудник звертає увагу на те, що «...підготовка сучасного педагога, здатного оригінально розв'язувати актуальні навчально-виховні та соціокультурні проблеми вимагає особливої організації його практичної та мислительної діяльності» [0]. Підкреслимо, що, враховуючи сучасні реалії, одним із важливих завдань педагогічної освіти є формування у випускників педагогічних закладів вищої освіти компетентностей, які б дозволили не тільки здійснювати ними інноваційну професійну діяльність, але й здійснювати захист прав на створені ним об'єкти інтелектуальної власності. Для ефективного формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності важливим є розробка й упровадження відповідної педагогічної технології, що забезпечить високий рівень отримання знань, умінь, навичок та професійно важливих якостей студентів у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень. Термін «технологія», відповідно до Академічного тлумачного словника означає «Сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь» [0]. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки активно застосовується термін «педагогічна технологія», що,

відповідно до результатів дослідження Г.К. Селевко, вживається на трьох ієрархічно підпорядкованих рівнях: загальнопедагогічному (загальнодидактичному) (частина педагогічної науки, яка вивчає зміст, цілі і методи навчання та проектує педагогічні процеси); предметному (алгоритм, сукупність цілей, змісту і засобів для досягнення запланованих результатів); локальному (модульному) (технологічний процес функціонування всіх особистих, інструментальних методологічних, педагогічних засобів) [0, с. 86]. У 1979 році, Асоціацією з педагогічних комунікацій та технології (США) опубліковано визначення педагогічної технології, як «комплексного, інтегративного процесу, що охоплює людей, ідеї, засоби і способи організації діяльності для аналізу проблем і планування, забезпечення, оцінювання і керування вирішенням проблем, що стосуються всіх аспектів засвоєння знань» [0, с. 22]. За визначенням ЮНЕСКО, «...педагогічна технологія – це системний метод розробки, здійснення і оцінки всього процесу викладання і засвоєння знань із точки зору конкретних цілей та з урахуванням, технічних і людських ресурсів, з метою забезпечення більш ефективного навчання». Обґрунтовуючи таке широке визначення, було вказано на дві важливі причини. В першу чергу більш вузьке визначення, яке відноситься в основному до технічних засобів масової інформації, сприймається багатьма педагогами як використання технічних засобів та ігор із гаджетами, що не є привабливим для сфери освіти. Більш широке визначення, що стосується спроб упорядкувати навчальний процес шляхом застосування більш систематичних, теоретично обґрунтованих і в деякій мірі наукових принципів, буде більш привабливим, особливо для викладачів природничих наук. Друга причина вибору більш широкого визначення полягає в тому, що воно включає в себе одне з найбільш багатообіцяючих нововведень в галузі підготовки вчителів – прийняття системного підходу в розвитку нових моделей і програм в галузі підготовки викладачів. [0, с. 222].

Таким чином, основою розробки педагогічної технології є визначення конкретних цілей і завдань, які повинні бути вирішені в процесі реалізації програм підготовки майбутніх педагогів. З точки зору В. Кременя, при проектуванні ефективних педагогічних систем необхідно особливу увагу

приділяти визначенню цілей і змісту підготовки, розробці і впровадженню інноваційних високоєфективних педагогічних технологій [0, с.23]. Як зазначено в ресурсах ЮНЕСКО, «програми підготовки вчителів, у рамках яких використовується навчальна технологія, повинні переслідувати подвійну мету. По-перше, вони повинні підвищити ефективність і результативність навчально-виховних процесів у рамках програми. По-друге, що ще більш важливо, програма підготовки вчителів повинна сама по собі стати моделлю для викладання, яка втілює в собі найбільш ефективні і новаторські концепції навчальної технології» [0, с. 224]. У процесі створення педагогічної технології важливо застосовувати системний підхід для забезпечення її цілісності, дієвості спрямованості на досягнення мети. Як зазначає Judith Klatt та Walt Le Baron, «системний підхід - це процес для ув'язки програми або її частин з цілями, передбаченими для цієї програми, для використання інформації, отриманої в результаті операції, для коригування програми в напрямку її цілі, і для розробки і вибору альтернативних підходів, заснованих на конкретних характеристиках робочого середовища [0, с. 7]. Як пише О.Є. Міршук, саме цей підхід робить процес досягнення освітніх результатів більш прагматичним, таким, що дозволяє відтворювати певні освітні процедури для досягнення завчасно запрограмованих результатів [0, с. 49–50].

Головна ідея технологізації освітнього процесу, з точки зору С.О. Сисоевої, полягає в перетворенні педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямований процес діяльності всіх його суб'єктів. Теоретичне і практичне значення освітньої технології полягає у тому, що освітня технологія є ще одним системоутворювальним чинником освітнього процесу і освітньої діяльності, забезпечує їх цілісність, особистісну і соціально-економічну значущість [0, с. 127]. Як зазначає з цього приводу В. Кремень, необхідно вже сьогодні в усіх ЗВО активно впроваджувати нові форми організації навчального процесу, посилювати роль самостійної роботи студентів. У педагогічних університетах мають розроблятися й апробуватися нові технології навчання для вищої школи [0, с.104–105].

В.П. Беспалько зазначає, що «кожна дидактична задача вирішується за допомогою адекватної технології навчання, цілісність якої

забезпечується взаємопов'язаною розробкою і використанням трьох її компонентів: організаційної форми, дидактичного процесу і кваліфікації вчителя (або якості технічних засобів навчання в його функції)» [0, с. 7–8]. С. Бондар виділяє: концептуальну основу; змістовну частину (цілі навчання, зміст навчального матеріалу); процесуальну частину (організація навчального процесу, методи і форми навчальної діяльності учнів та вчителів – управління навчальним процесом, діагностика навчального процесу). Він вказує на те, що головна мета технологічного процесу (явища) – отримання продукту заданого (запроектowanego) зразка [0, с. 906].

Разом із тим, проведений нами аналіз наукових джерел свідчить, що серед значного різноманіття представлених сьогодні науковому загалу педагогічних технологій, бракує технології формування компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності спрямована на розвиток у студентів навичок охорони, захисту, упровадження в комерційний обіг створених у процесі їх професійної діяльності об'єктів інтелектуальної власності. Комплексний характер вказаної технології повинен бути обумовлений особливостями майбутньої професійної діяльності випускників педагогічних закладів вищої освіти та враховує як здійснення ними педагогічної, так і управлінської діяльності, а також участі в комерційних проектах освітнього спрямування. Компетентність випускників педагогічних ЗВО у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності є важливим елементом інтегральної компетентності майбутніх педагогів, що обґрунтовано в наших попередніх дослідженнях [0].

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення розробленої автором технології формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти та алгоритму її реалізації.

Виклад основного матеріалу. Г. Селевко зазначає, що інваріативна багатомірна структура технології включає такі компоненти: 1) рівень технології, 2) науковий компонент, 3) формально-описовий компонент, 4) процесуально-діяльнісний компонент, 5) властивості суб'єкта технології, 6) властивості об'єкта технології [0]. У цьому дослідженні ми виходили із

загальноприйнятих поглядів на структуру педагогічної технології, в межах якої виділено такі етапи: 1) підготовчо-діагностичний; 2) мотиваційно-цільовий; 3) когнітивно-орієнтувальний; 4) процесуально-діяльнісний; 5) контроль-оцінний.

Підготовчо-діагностичний етап технології полягає в аналізі документів навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності педагогічних закладів вищої освіти, а також проведення діагностичних вимірювань для отримання даних щодо реального стану сформованості знань у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти. Вимірювання знань здобувачів вищої освіти має важливе значення для створення ефективної програми формування компетентності у відповідній сфері. Для обґрунтування цього етапу детальніше розглянемо поняття «педагогічна діагностика». У науковий обіг поняття «педагогічна діагностика» введено німецьким вченим К.Х. Інгенкампом, під якою він розуміє процес, у ході якого (із використанням діагностичного інструмента або без нього), дотримуючись необхідних наукових критеріїв якості, учитель стежить за учнями і проводить анкетування, обробляє дані спостережень й опитування і повідомляє одержані результати з метою описання поведінки, пояснення її мотивів чи передбачення поведінки в майбутньому [0, с. 55]. Виникнення педагогічної діагностики в сучасному розумінні пов'язано, з точки зору О.О. Матвєєвої, зі становленням у педагогіці особливого напрямку – експериментального [0]. Основним завданням педагогічної діагностики є виявлення оптимальних сукупностей фіксованих показників стану педагогічних явищ і процесів, де кожний окремо взятий показник тільки з певною мірою ймовірності свідчить про цей стан [0, с. 11]. Т.А. Слюсар зазначає, що педагогічне діагностування – це вид діяльності, мета якої полягає у встановленні і вивченні ознак, що характеризують стан і результати процесу навчання, і що дозволяє на цій основі прогнозувати можливі відхилення, визначати шляхи їх попередження, а також коригувати процес навчання з метою підвищення якості його результату [0, с. 130].

Як вказує І. Підласий, «діагностування перебуває у нерозривному зв'язку з прогнозуванням та проектуванням, які логічно завершують ланцюжок дослідницької процедури» [0, с. 10]. Розглядаючи теоретичні

основи педагогічної діагностики у вищій військовій школі, Т.В. Іщенко та О.А. Дудка зробили висновок, що педагогічна діагностика досліджує навчальний процес, в ході якого вивчаються передумови, умови і результати з метою оптимізації чи обґрунтування значення його результатів для всієї системи вищої освіти, тобто з'ясовуються, по-перше, рівень опанування знань тими, хто навчається, по-друге, формування практичних навичок, умінь слухачів (курсантів) та їх міцність, по-третє, рівень їх загального розвитку і вихованості, по-четверте, опрацювання і аналіз отриманих результатів, по-п'яте, здійснюються певні висновки про якість і ефективність роботи конкретних науково-педагогічних працівників і всієї дидактичної системи, по-шосте, оцінюється дієвість навчально-методичного і організаційного забезпечення навчального процесу ВВНЗ, якість навчально-методичних посібників, рекомендацій та інших дидактичних засобів і, по-сьоме, визначаються певні прогалини у навчанні та шляхи їх усунення [0, с. 67-68]. Застосування методів педагогічної діагностики є важливим як на стадії, що передують процесу формування компетентності, так і на етапі отримання рівня сформованості компетентності у студентів. Так, І. Гутник визначає педагогічну діагностику як особливий вид діяльності, що виступає початковим етапом прогнозування вчителем професійної діяльності з управління педагогічним процесом, а також завершальним етапом технологічного ланцюжка з вирішення педагогічного завдання [0]. Педагогічна діагностика відрізняється від традиційних процедур перевірки, контролю і оцінювання. Відмінності полягають у змістовій, організаційній і методичній цілісності діагностичної діяльності, комплексності її компонентів, відносній самостійності в рамках педагогічного процесу, значним потенціалом впливу на його результати [0, с. 17]. За С. Бондарем, технологія навчання – це інтегративна модель навчально-виховного процесу з чітко визначеними цілями, діагностикою поточних і кінцевих результатів, розподілом навчально-виховного процесу на окремі компоненти [0, с. 906-907].

Проведення педагогічної діагностики в цьому дослідженні зумовлено необхідністю отримання інформації щодо рівня знань, умінь та навичок студентів педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що забезпечить

ефективну реалізацію наступних етапів педагогічної технології. Використання результатів оцінки отриманої інформації є основою для формування програми навчальної дисципліни, в межах якої буде сформована компетентність у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, а також обрання засобів та методів викладання.

Метою підготовчо-діагностичного етапу технології формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності є попередня оцінка рівня сформованості вказаної компетентності у студентів педагогічних закладів вищої освіти для визначення ефективних напрямів, способів та методів формування компетентності для досягнення запланованого результату.

Об'єктом діагностичної діяльності педагога є педагогічні явища, до яких відносяться взаємодія учасників освітнього процесу, спільна діяльність, поведінка й відносини суб'єктів, що виникають у процесі педагогічної взаємодії, а також індивідуально-особистісні властивості цих суб'єктів і закономірності їхнього становлення. Предметом діагностичної діяльності педагога є стани, властивості, характеристики тих, що навчаються або освітнього процесу, а також тенденції, що визначають результативність професійної діяльності педагога [0].

На підставі цього визначаємо, що об'єктом педагогічної діагностики в межах цього дослідження є процес набуття знань, умінь, навичок та професійно важливих якостей студентів педагогічних закладів вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності. З іншого боку, з метою отримання об'єктивних результатів, діагностиці також підлягає кадрове, матеріально-технічне забезпечення закладу вищої освіти, а також нормативно-правове регулювання діяльності з надання освітніх послуг.

Предметом педагогічної діагностики є студенти педагогічних закладів вищої освіти, а також особливості надання освітніх послуг закладом освіти.

Суб'єктом педагогічної діагностики є науково-педагогічні працівники, які реалізують технологію для формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти.

Завданням діагностики є: 1) визначення стану сформованості компетентності у сфері

охорони та захисту прав інтелектуальної власності у студентів педагогічних закладів вищої освіти шляхом проведення первинної діагностики за допомогою відповідного інструментарію; 2) визначення матеріально-технічних засобів забезпечення навчального процесу; 3) встановлення відповідності кадрового забезпечення освітнього процесу для формування зазначеної компетентності; 4) розробка підходів реалізації технології; 5) аналіз нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері надання освітніх послуг закладами вищої освіти, а також локальних актів відповідних закладів освіти, навчальних планів спеціальності, освітньо-професійних програм, робочих програм дисциплін.

Основними методами, які використовуються для досягнення мети цього етапу, є анкетування, тестування, опитування, спостереження, аналіз.

Мотиваційно-цільовий етап технології передбачає необхідність проведення заходів мотивації випускників педагогічних закладів вищої освіти щодо необхідності формування в них компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, забезпечення розуміння ними такої компетентності для здійснення їх подальшої професійної діяльності, участі в освітньому процесі, науковій діяльності, співробітництві з суб'єктами господарювання в процесі ведення господарської діяльності. Указане може реалізовуватись під час проведення лекційних та практичних занять, у процесі залучення студентів до роботи в межах реалізації інноваційних проектів закладами освіти, створенні бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій тощо.

Відповідно до Академічного тлумачного словника української мови, мотивація – це сукупність мотивів, доказів для обґрунтування чогось [0]. У свою чергу, мотив – це підстава, привід для якої-небудь дії, вчинку; причина [0]. Як зазначає Н. Тарарак, сьогодні, коли студент розглядається як суб'єкт, співучасник навчального процесу, творча особистість, а не як об'єкт зовнішніх впливів, набуває особливої уваги звернення до аксіологічного підходу, який має на меті введення тих, хто навчається, у світ цінностей і надання їм допомоги у виборі особистісно значущої системи ціннісних орієнтацій [0]. Мотивація студентів в умовах автономії закладів вищої освіти та запровадження студентоцентрованого

навчання є одним із найбільш значущих елементів педагогічної технології. Формування студентоцентрованого навчання неможливе без формування у студентів цілей, задоволення яких є пріоритетним за таких умов. Як визначено в Законі України «Про вищу освіту», студентоцентроване навчання передбачає: заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу [0]. Крім цього, студенти з високим рівнем мотивації проявляють наполегливість у прагненні досягти поставленої мети, вони більшою мірою впевнені в успішному результаті та отримують задоволення від подолання перешкод, які виникають на шляху просування до цієї мети [0, с. 89]. М.О.Портян, розглядаючи технологію формування ділових якостей, зазначив, що Конкретність мети визначається саме можливістю виміряти, оцінити успішність руху до неї, фіксувати ступінь її досягнення. Із цим пов'язане й очікування деякої винагороди як результату досягнення мети (бо результат і є винагорода). Цілеспрямована діяльність із формування ділових якостей студентів характеризується усвідомленням ними мети. Без усвідомлення мети студент не може судити про корисність власної діяльності. [0, с. 114].

Ю. Зіньковський та інші визначають необхідність проводити мотиваційні дії відповідно до дескрипторів Національної рамки кваліфікацій України («знання», «уміння», «комунікації», «автономність і відповідальність»). Вони вказують, що дескриптори як вимоги до кожного кваліфікаційного рівня роблять мотивацію до досягнення кожного з них диференційованою та реальною для фахівця, стимулюють його до критичної самооцінки своїх можливостей. Мотивація – це творча рушійна сила фахівця, двигун соціального ліфта, що спрямовує особу з будь-яким стартовим освітньо-кваліфікаційним рівнем на досягнення бажаного рівня рамочної державної (національної) кваліфікації [0]. У Національній доповіді «Освіта для сталого розвитку» підкреслено, що освіта повинна не тільки

надавати наукові та технічні знання, а й забезпечувати відповідну мотивацію, пояснювати та здійснювати соціальну підтримку для формування навичок та їх використання [0].

Таким чином, метою мотиваційно-цільового етапу є створення системи стимулів, що обумовлюють потребу у формуванні компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти, як складової їх інтегральної компетентності. Як зазначає А.К.Маркова, формувати мотивацію – означає не закласти готові мотиви і цілі слухача, а поставити його в такі умови і ситуації розгортання активності, де б бажані мотиви і цілі склались і розвивались би з урахуванням і в контексті минулого досвіду, його індивідуальності та внутрішніх переконань самого учня [0, с. 11].

Формування у студентів педагогічних закладів вищої освіти мотивів до формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності повинно базуватись на розумінні ними: 1) перспектив кар'єрного росту та розширення меж професійної діяльності; 2) необхідності формування поглядів на результати наукової діяльності, як на матеріальну цінність; 3) реалізації ними завдань щодо підвищення якості освіти; 3) сутності їх майбутньої професійної діяльності.

На підставі вказаного визначимо основні завдання мотиваційно-цільового етапу технології формування компетентності у сфері інтелектуальної власності:

– формування усвідомлення студентами необхідності формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в процесі навчання;

– розробка студентом дерева цілей із метою формування перспектив майбутньої професійної діяльності;

– посилення мотивації шляхом застосування інноваційних методів викладання, залучення студентів до практичної діяльності зі створення та забезпечення захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності;

– стимулювання студентів до саморозвитку та самовдосконалення в процесі здійснення професійної діяльності.

Вирішення вказаних завдань є основою успішної реалізації мотиваційно-цільового

етапу, що повинно також забезпечуватись діяльністю викладача, який забезпечує формування відповідної компетентності.

Когнітивно-орієнтувальний етап передбачає створення навчальних планів, удосконалення змісту навчальних дисциплін, що викладаються в педагогічних закладах вищої освіти з метою формування інтегральної компетентності майбутніх педагогів.

На цьому етапі реалізації педагогічної технології проводиться аналіз навчальних планів підготовки студентів відповідних спеціальностей педагогічних закладів вищої освіти, здійснюється аналіз навчальних програм та підготовка навчальних матеріалів. Забезпечення формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності може бути реалізовано шляхом введення у варіативну частину навчального плану окремої дисципліни. І. Столбова вказує, що формування часток компетенції в межах конкретної дисципліни йде шляхом поступового освоєння її складових (компонент), а результати навчання висвітлюються як знання, уміння, володіння (ЗУВи). Після закінчення навчання останнє повинно гарантувати успішність професійної діяльності на відповідному кваліфікаційному рівні. *Компетентнісна модель* предметної підготовки (КМПП) є «проекцією» компетентнісної моделі випускника на галузь предметної підготовки [0].

У разі відсутності можливості включення окремої дисципліни до навчального плану, закладам освіти слід розглянути можливість включення додаткових модулів або тем до дисциплін, що передбачені в навчальному плані для формування професійної компетентності фахівця. Спосіб формування компетентності визначається закладом освіти самостійно з урахуванням таких факторів, як майбутня професійна діяльність фахівця, специфіка та порядок складання навчального плану тощо. Вибір закладом вищої освіти способу формування вказаної компетентності здійснюється з урахуванням особливостей побудови освітніх програм відповідного закладу вищої освіти.

Метою вказаного етапу є вдосконалення змісту навчальних планів і програм підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти з метою формування в них компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

– проаналізувати навчальні плани і освітньо-професійні програми підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти, а також робочі програми або силабуси дисциплін, що викладаються;

– внести зміни до змісту програм навчальних дисциплін з метою включення тем, модулів, питань спрямованих на формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності;

– розробити альтернативні способи формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у студентів педагогічних закладів вищої освіти.

Для прикладу проаналізуємо освітньо-професійну програму за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки першого (бакалаврського) рівня. До переліку обов'язкових та вибіркових компонентів не включені дисципліни, які спрямовані на формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Такий самий висновок можна зробити і щодо ОПП бакалавра зі спеціальності 015 Професійна освіта (Дизайн), 015 Професійна освіта (Видавничо-поліграфічна справа) та інших.

У зв'язку з цим розглянемо можливість включення до варіативної складової окремої дисципліни «Основи інтелектуальної власності в педагогічній діяльності», що представлено в табл. 1

Крім цього, важливо розглянути можливість включення окремих модулів або тем до дисциплін, які передбачені для відповідної спеціальності. Зокрема, до обов'язкової компоненти ОПП 011 Освітні педагогічні науки першого (бакалаврського) рівня, до обов'язкового компоненту входить дисципліна Освітні інновації, яка включає 3 модуля:

ЗМ 1. Інноваційні тенденції розвитку освіти:

Тема 1. Інноваційні виміри сучасної освіти

Тема 2. Інноваційна культура педагога

ЗМ 2. Інноваційні технології навчання: сутність та специфіка:

Тема 3. основи інноватизації освітніх процесів

Тема 4. Навчальний тренінг у процесі вивчення дисципліни

Тема 5. Ділова гра у педагогічній діяльності

Тема 6. Кейс технології в освіті

Таблиця 1

Навчально-тематичний план дисципліни
«Основи інтелектуальної власності в педагогічній діяльності».

№ з/п	Зміст	Денна форма навчання		
		ЛЗ	ПЗ	СР
Модуль 1. Теоретико-правові основи інтелектуальної власності				
1.	Тема 1. Вступ до інтелектуальної власності	2		2
	Практичне заняття 1. Підготовка есе «Значення інтелектуальної власності в педагогічній діяльності»		2	
2.	Тема 2. Основи авторського права	2		2
	Практичне заняття 2. Об'єкти авторського права, як результати педагогічної діяльності. Службові твори.		4	
3.	Тема 3. Основи промислової власності	4		2
	Практичне заняття 3. Особливості правової охорони об'єктів промислової власності		2	
4.	Тема 4. Право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільних відносин	2		2
	Практичне заняття 4. Особливості правової охорони знаків для товарів та послуг		2	
Модуль 2. Охорона та захист прав на об'єкти інтелектуальної власності				
5.	Тема 5. Нормативно-правове забезпечення охорони та захисту прав інтелектуальної власності	2		2
	Практичне заняття 5. Складання переліку органів, уповноважених на охорону та захист прав інтелектуальної власності та їх повноважень у цій сфері		2	
6.	Тема 6. Захист об'єктів інтелектуальної власності у мережі Інтернет	2		2
	Практичне заняття 6. Розробити алгоритм дій у разі порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності у мережі Інтернет		2	
7.	Тема 7. Юридичні відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності	2		2
	Практичне заняття 7. Процесуальні питання порушення прав інтелектуальної власності та прав академічної доброчесності		2	
Модуль 3. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності				
8.	Тема 8. Напрямки та способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, як результатів педагогічної діяльності	2		2
	Практичне заняття 8. Скласти таблицю можливих способів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності педагога		2	
9.	Тема 9. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: основні види та порядок укладення	2		2
	Практичне заняття 9. Скласти договір про передачу майнових прав інтелектуальної власності відповідно до умови задачі		2	
10.	Тема 10. Використання результатів інтелектуальної діяльності педагога в господарській діяльності	2		2
	Практичне заняття 10. Порядок передачі майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства		2	
	Усього годин:	22	22	20

ЗМ 3. Технології удосконалення інноваційної діяльності:

Тема 7. Основи педагогічної евристики

Тема 8. Здоров'язберігаючі технології в освіті

Тема 9. Технології упровадження, систематизації та узагальнення інноваційної діяльності суб'єктів педагогічного процесу

Метою курсу є вдосконалення у студентів таких компетентностей, як аргументовано

обирати технологію навчання з дисципліни і теми у відповідності до мети й особливостей їх змісту, здійснювати проєктування засобів освітньої інноватики, розробляти стратегічну і тактичну програму впровадження інновацій в освітній процес; аналізувати результати впровадження інноваційних технологій навчання і виховання в освітній процес, вибудовувати стратегію і тактику особистісного професійного зростання.

А. Вітченко вважає комплексною такою освітню програму (навчальний курс), яка відзначається інтегральною, цільовою спрямованістю, має багатокомпонентну і різномірну змістовну структуру, синтезує різні види і форми освітньо-професійної підготовки (теоретичне навчання, практику, дослідницьку роботу, самоосвіту) відповідно до рівня і ступеня вищої освіти, профілю освітньої програми (освітньо-професійна, освітньо-наукова), очікуваних результатів навчання [0].

У зв'язку з цим, у межах вказаної дисципліни можна розглянути питання щодо включення питань, що стосуються поняття та правил академічної доброчесності, а також питань захисту авторських прав на створені технології навчання і виховання, способи та методи викладання, результати творчої діяльності педагога тощо.

Таким чином, пропонуємо:

1) до модуля 1 додати тему «Академічна доброчесність, як складова інноваційної діяльності педагога»;

2) до модуля 2 додати тему «Авторське право на результати інноваційної діяльності педагога»;

3) до модуля 3 додати тему «Правові основи охорони результатів інноваційної педагогічної діяльності як об'єктів інтелектуальної власності».

Дотримуючись принципу студентоцентрованого навчання, з метою створення освітнього середовища, орієнтованого на надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії, доцільно включити до переліку дисциплін за вибором студента курс «Захист прав інтелектуальної власності педагогів» або додатковий спецкурс «Міжнародні механізми захисту прав інтелектуальної власності».

Процесуально-діяльнісний етап спрямований на розроблення алгоритму впровадження розробленої технології з метою формування практичних навичок у випускників педагогічних закладів вищої освіти. Крім цього, на вказаному етапі реалізації технології здійснюється організація процесу формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, визначаються ефективні методи і форми досягнення поставлених цілей.

У Законі України «Про вищу освіту» [0] визначено основні форми освітнього процесу, що включають навчальні заняття, самостійну роботу, практичну підготовку та контрольні

заходи, а також окреслено основні види навчальних занять у вищій освіті, якими є лекції, лабораторні, практичні семінарські, індивідуальні заняття та консультації. При цьому, в межах автономії закладів вищої освіти та з урахуванням студентоцентризму, заклад вищої освіти може впроваджувати інші форми та освітнього процесу та види навчальних занять, що є ефективними для формування компетентності в межах конкретної дисципліни чи спеціальності. Процес навчання у вищій школі, як вказує Ф. Гарєєва, реалізують у межах різномірної цілісної системи організаційних форм і методів навчання. Кожна форма спрямована на вирішення специфічного завдання, але сукупність форм і методів навчання створює єдиний дидактичний комплекс, функціонування якого підпорядковано об'єктивним психолого-педагогічним закономірностям навчального процесу. [0].

Застосування класичних форм освітнього процесу є важливим та необхідним у процесі підготовки фахівця, проте їх ефективність залежить від особливостей реалізації кожної з форм. Так, наприклад, у процесі проведення навчальних занять, зокрема лекції, доцільним є обрання відповідного способу подання інформації, що націлений на найбільш ефективне його засвоєння в умовах діджиталізації освітнього процесу та широкого доступу до знань за допомогою ІКТ. Наприклад, І. Шумілова рекомендує під час формування певних гуманітарних компетентностей (зокрема загальнокультурної) застосовувати такі форми організації навчання:

– проблемно-розвивальні лекції: проблемна, лекція-консультація, бінарна, розповідь;

– студентські науково-практичні конференції;

– конкурси студентських робіт; сюжетно-рольові ігри; диспути; дискусії; робота в малих групах тощо [0, с. 426–427].

У зв'язку з цим пропонуємо приклад застосування певних специфічних форм лекцій, семінарів, практичних занять для засвоєння матеріалу, що передбачений відповідною дисципліною (табл. 2).

Важливого значення сьогодні набувають методи дистанційного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. У зв'язку з цим необхідно застосовувати нові форми здійснення самостійної роботи здобувачів освіти та відповідно оцінка виконання ними завдань.

Таблиця 2

Приклади занять, що можуть використовуватись для формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Вид навчального заняття	Орієнтовна тематика
Лекції	
Лекція розповідь	Вступ до інтелектуальної власності
Проблемна лекція	Юридична відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності.
Семінари	
Семінар-конференція	Порядок передачі майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства
Семінар-бесіда	Алгоритм дій у разі порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності у мережі Інтернет
Практичні заняття	
Робота в малих групах	Процесуальні питання порушення прав інтелектуальної власності та прав академічної доброчесності

Такими є індивідуальні навчально-дослідні завдання, як «вид позааудиторної самостійної роботи студента навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру, яке використовується у процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується разом зі складанням підсумкового іспиту чи заліку з даної навчальної дисципліни» [0, с. 244-246].

Виконані навчально-дослідні завдання повинні обов'язково бути представлені в процесі проведення практичних чи семінарських занять, що сприятиме ефективному засвоєнню матеріалу не тільки студентом, який виконував завдання, але й іншими студентами групи. Крім цього, таке завдання повинно мати дискусивний характер для стимулювання наукової та пошукової діяльності здобувача освіти. В процесі використання інформаційно-комунікаційних технологій представлення завдання повинно супроводжуватись відповідним наочними матеріалами, підготовка яких є одним із ефективних способів засвоєння матеріалу, розвитку критичного мислення, усвідомлення шляхів вирішення проблеми.

Тематика завдань для самостійної роботи повинна відповідати програмі курсу та поглиблювати знання студентів із певного питання курсу або ж вказувати на проблеми практики застосування правових норм та діяльності у відповідній сфері.

У процесі формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності важливо також застосовувати такі інтерактивні способи засвоєння матеріалу, як вирішення практичних кейсів, проблемних задач, розробка документів, що опосередковують процес охорони та захисту прав інтелектуальної

власності, а також договорів, як підстави виникнення правовідносин із передачі майнових прав інтелектуальної власності. Указані завдання можуть виконуватись як в групах так і індивідуально.

Контрольно-оцінний етап, що передбачає створення системи оцінки засвоєння матеріалу та ефективності вибору методів його викладення. За результатами цього етапу забезпечується розуміння результатів сформованості компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності студентів педагогічних закладів вищої освіти. Важливість вказаного етапу зумовлена необхідністю визначення результативності технології з метою можливості її застосування та відтворення в подальшому. У процесі виконання дослідження для проведення оцінювання ми застосовували кваліметричний підхід. На підставі розробленої компетентнісної моделі була сформована факторно-критеріальна модель «Оцінка рівня сформованості компетентності випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності». Факторами у визначеній моделі є компетентності, виділені нами в компетентнісній моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Критерії сформульовані виходячи зі структури кожної компетентності, тобто відповідних знань, умінь, навичок та інших особистих і професійно-важливих якостей. Наприклад, фактор «Здатність бути суб'єктом правовідносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності» включає такі критерії:

1) знання правових основ реалізації прав інтелектуальної власності, що визначені

книгою 4 Цивільного кодексу України, главою 16 Господарського кодексу, а також Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері інтелектуальної власності;

2) вміння формувати пакет документів на отримання охоронних документів на визначені об'єкти;

3) вміння визначати вид об'єкта інтелектуальної власності щодо власних інноваційних розробок;

4) спроможність укладати договори щодо передачі прав на них.

Для вимірювання вагомості критеріїв використано експертний метод. Інструментарій, який використовувався для оцінки рівня сформованості компетентності з урахуванням визначених критеріїв забезпечував об'єктивне оцінювання відповідних знань, умінь та навичок, які визначені критеріями для оцінювання у представленій факторно-критеріальній моделі. Більш детально процедура оцінки рівня сформованості компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності розглянута в [0].

Крім того, нами було розроблено алгоритм реалізації технології, що наведений в таблиці 3.

Таблиця 3

Алгоритм реалізації технології формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників педагогічних закладів вищої освіти.

№ з/п	Зміст діяльності
	1. Підготовчо-діагностичний етап
	Аналіз навчальних планів і програм
	Ознайомлення студентів з графіком навчального процесу, освітньо-професійною програмою та навчальним планом підготовки бакалавра за відповідною спеціальністю
	Ознайомлення студентів з основними положеннями компетентнісної моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр»
	Роз'яснення студентам місця компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в компетентнісній моделі випускника педагогічного закладу вищої освіти
	Ознайомлення студентів із завданнями підготовчого етапу технології
	Вхідне діагностування студентів
	2. Мотиваційно-цільовий етап
	Ознайомлення студентів із завданнями мотиваційно-цільового етапу технології
	Визначення факторів, які впливають на мотивацію студентів щодо формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності
	Мотивування студентів до формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у процесі вивчення спеціальних дисциплін і окремих навчальних модулів
	Мотивування викладачів у межах кожної навчальної дисципліни щодо ефективності викладання спеціально створених навчальних модулів
	3. Когнітивно-орієнтувальний етап
	Аналіз навчальних планів і програм
	Розробка програм нових дисциплін, для впровадження у варіативну частину плану підготовки майбутнього педагога
	Формування оновленого змісту програм дисциплін, що впливають на формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності
	Підготовка методичного забезпечення
	4. Процесуально-діяльнісний етап
	Підбір доцільних форм і методів викладання в залежності від специфіки окремого навчального модулю чи навчальної дисципліни
	Проведення науково-методичних і комунікативних заходів направлених на формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності
	Організаційне забезпечення навчального процесу згідно до поставлених цілей
	5. Контрольно-оцінний етап
	Ознайомлення студентів із критеріями оцінювання сформованості компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності
	Підбір й створення інструментарію для проведення відповідних вимірювань
	Поточний контроль сформованості компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності
	Корекція отриманих результатів
	Підсумковий контроль сформованості компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності

Зі вказаного можна зробити такі висновки:

1. Технологізація освіти є важливою умовою надання якісних освітніх послуг споживачам. В умовах сьогодення розробка технологій формування окремих компетентностей випускника ЗВО, зокрема й компетентності щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності як складових його інтегральної компетентності, має важливе практичне значення для формування висококваліфікованого фахівця, здатного на належному рівні здійснювати професійну діяльність та спроможного здійснювати захист прав на створені ним об'єкти інтелектуальної власності.

2. Професійна діяльність педагога пов'язана зі створенням об'єктів інтелектуальної власності та необхідністю формування знань, умінь, навичок та професійно важливих якостей у цій сфері у учнів, студентів та інших учасників освітнього процесу. Розроблена та представлена в цій статті технологія є якісно новим продуктом, завдяки якому процедура формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності може бути відтворена в навчальному процесі будь-якого ЗВО.

3. Важливість запровадження розробленої технології формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в педагогічних закладах вищої освіти зумовлена необхідністю

формування якісно нового суспільства, спроможного реалізовувати вимоги міжнародного законодавства у сфері інтелектуальної власності, формування належного рівня правової культури та правової свідомості у сфері дотримання цих прав та забезпечувати надання якісних освітніх послуг на всіх рівнях освіти.

4. Запровадження представленої в роботі технології можливе тільки за умови формування належного рівня знань, умінь, навичок та професійно важливих якостей у викладачів закладів вищої освіти, що формуватимуть відповідну компетентність майбутніх випускників. Указане зумовлює необхідність запровадження курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників у цій сфері або здійснення процедури трансферу відповідної педагогічної технології.

5. Окремо треба наголосити, що важливим аспектом запровадження технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності є проведення наукових симпозіумів, конференцій, семінарів серед наукової спільноти з метою обміну науковими розробками в цій сфері.

До перспективних напрямків дослідження відносимо також розробку технології формування компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у викладачів закладів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Judith Klatt and Walt Le Baron A Short Summary of Ten Model Teacher Education Programs [Електронний ресурс]. – System Development Corporation, 1969. – Режим доступу : <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED038356.pdf> - Дата звернення 05.06.2020р.

2. New trends in the utilization of educational technology for science education [Електронний ресурс]. – The Unesco Press Paris 1974. – Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000011505/PDF/011505eng.pdf.multi> - Дата звернення 05.06.2020р.

3. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.

4. Битинас Б. П. Педагогическая диагностика: сущность, функции, перспективы / Б. П. Битинас, Л. И. Катаева // Педагогика. – 1993. – № 2. – С. 5–14.

5. Бошицький Ю. Л. Оптимізація національної освіти у сфері інтелектуальної власності: сучасні вимоги та основні тенденції /

Ю. Л. Бошицький // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 2. – С. 227–233.

6. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук [та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навч. кн. ; Богдан, 2004. – 384 с.

7. Вітченко А. Проектування змісту комплексних освітніх програм як умова системного забезпечення якості вищої освіти майбутніх викладачів / А. Вітченко // Вища школа. – 2017. – № 8. – С. 68–91.

8. Галузяк В. М. Педагогічна діагностика як система / В. М. Галузяк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – 2018. – Вип. 55. – С. 15–23.

9. Гарєєва Ф. Лекція у системі вищої освіти / Ф. Гарєєва // Вища школа. – 2017. – № 1. – С. 44–51.

10. Гутник И. Ю. Педагогическая диагностика образованности школьников. (Теория. История. Практика) / И. Ю. Гутник. – СПб. : Изд-во РГПУ им. Герцена, 2000. – 158 с.

11. Дубовий Ю. М. Теоретичне обґрунтування технології підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування морально-вольових якостей учнів основної школи / Ю. М. Дубовий // Педагогіка та психологія. – 2017. – Вип. 57. – С. 85–92.
12. Дудник Н. З. Педагогічні технології як передумова розвитку освіти [Електронний ресурс] / Н. З. Дудник. – Режим доступу : <https://go-gl.su/t2fHNSFcU>. - Дата звернення 10.06.2020р.
13. Енциклопедія освіти / АПН України ; [голов. ред. В. Г. Кремень]. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
14. Зінковський Ю. Стандартизація освіти як імператив реформування вищої школи / Ю. Зінковський // Вища школа. – 2010. – № 1. – С. 24–31.
15. Ингекамп К. Педагогическая диагностика / Ингекамп К. ; [пер. с нем.] – М. : Педагогика, 1991. – 240 с.
16. Іщенко Т. В. Теоретичні основи педагогічної діагностики у вищій військовій школі / Т. В. Іщенко, О. А. Дука // Вісник національного університету оборони України. – 2013. – № 1(32). – С. 66–71.
17. Компетентнісний вимір професійного розвитку працівників освіти в сфері інтелектуальної власності : монографія / В. Е. Луначек, Н. П. Рубан, А. М. Бровдій та ін. ; за заг. ред. В. Е. Луначека. – Харків : Оберіг, 2020. – 368 с.
18. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – Київ : Грамота, 2005. – 448 с.
19. Кремень В. Г. Філософія управління : підручник / В. Г. Кремень, С. М. Пазиніч, О. С. Пономарьов. – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. – Харків : НТУ «ХПІ», 2008. – 524 с.
20. Кулаковський О. М. Оцінювання сформованості компетентності в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у випускників закладів вищої освіти засобами кваліметрії / О. М. Кулаковський // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2020. – Vol. VIII (94), Iss. 236. – Р. 41–47.
21. Маркова А. К. Формирование мотивации учения : кн. для учителя / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
22. Матвеева О. О. Особливості педагогічної діагностики [Електронний ресурс] / О. О. Матвеева. – Режим доступу : <https://go-gl.su/UJseYjK2>. - Дата звернення 10.06.2020р.
23. Міршук О. Є. Професійна підготовка магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. Є. Міршук. – Харків, 2016. – 322 с.
24. Мотив [Електронний ресурс] // Академічний тлумачний словник української мови. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/motyv> - Дата звернення 10.06.2020р.
25. Мотивація [Електронний ресурс] // Академічний тлумачний словник української мови. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/motyvacija> - Дата звернення 05.06.2020р.
26. Національна доповідь «Освіта для сталого розвитку» // Who-is-Who. Біографії. Довідники. Інформація. – Режим доступу : <http://who-is-who.com.ua/bookmaket/ust2007/7/2.html>. - Дата звернення 15.06.2020р.
27. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – Київ : А.С.К., 2001. – 256 с.
28. Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проектів : навч. посібник / І. П. Підласий. – Київ : Україна, 1998. – 343 с.
29. Портян М. О. Обґрунтування технології формування ділових якостей студентів / М. О. Портян // Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 50. – С. 110–118.
30. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 №1556-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004.
31. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : закон України від 27 черв. 2014 р. № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 40. – Ст. 2021.
32. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий [Електронний ресурс] / Г. К. Селевко. – 2006. – 816 с. – Режим доступу : http://mspu.by/files/tehnologiya/38_selevko_tom_1.pdf - Дата звернення 20.06.2020р.
33. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : [учебное пособие] / Герман Константинович Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
34. Сисоева С. О. Педагогічні технології : коротка характеристика сутнісних ознак [Електронний ресурс] / С. О. Сисоева // Педагогіка. – 2006. – С. 127-131. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1815/1/S_Sysoeva_PPTP_2_6_GI.pdf - Дата звернення 21.06.2020р.
35. Слюсар Т. А. Педагогічна діагностика професійної компетентності як спосіб прогнозування та коригування процесу навчання / Т. А. Слюсар // Вісник Черкаського університету. – 2017. – Вип. 2. – С. 130–133.
36. Столбова И. Д. Организация предметного обучения: компетентностный подход / И. Д. Столбова // Высшее образование в России. – 2012. – № 7. – С. 10–20.
37. Тарарак Н. Г. Формування ціннісних орієнтацій учасників навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах мистецького профілю України (історико-педагогічний аспект) : монографія / Н. Г. Тарарак. – Харків : ХНАДУ, – 2014. – 324 с.

38. Технологія [Електронний ресурс] // Словник української мови. Академічний тлумачний словник. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/tehnologhija> - Дата звернення 18.06.2020р.

39. Шумілова І. Загальнокультурна компетентність педагога – важливий напрямок ідеї провідництва в освіті / І. Шумілова // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. – 2018. – Вип. 2. – С. 208–417. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2018_2_23 - Дата звернення 23.06.2020р.

References

1. Klatt, Ju & Le Baron, W. 1969, *A Short Summary of Ten Model Teacher Education Programs*, System Development Corporation, viewed 05 June 2020, <<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED038356.pdf>>.

2. *New trends in the utilization of educational technology for science education* 1974, The Unesco Press, Paris, viewed 05 June 2020, <<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000011505/PDF/011505eng.pdf.multi>>.

3. Bespalko, VP 1989, *Slagaemye pedagogicheskoy tehnologii*, [Components of pedagogical technology] Pedagogika, Moskva.

4. Bitinas, BP & Kataeva, LI 1993, 'Pedagogicheskaja diagnostika: sushhnost, funkci, perspektivy'[Pedagogical diagnostics: essence, functions, perspectives], *Pedagogika*, no. 2, pp. 5-14.

5. Boshytskyi, YuL 2014, 'Optimizatsiia natsionalnoi osvity ta sferi intelektualnoi vlasnosti: suchasni vymohy ta osnovni tendentsii'[Optimization of national education in the field of intellectual power: current opportunities and main trends], *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, no. 2, pp. 227-233.

6. Stepko, MF, Boliubash, Yala, Shynkaruk, VD et. al. 2004, *Vyshcha osvita Ukrainy i Bolonskyi protses*, [Higher education in Ukraine and the Bologna process] Navchalna knyha, Bohdan, Ternopil.

7. Vitchenko, A 2017, 'Proektuvannia zmistu kompleksnykh osvitnikh prohram yak umova systemnoho zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity maibutnikh vykladachiv' [Designing the content of comprehensive educational programs as a condition for systemic quality assurance of higher education for future teachers], *Vyshcha shkola*, no. 8 (157), pp. 68-91.

Haluziak, VM 2018, 'Pedahohichna diahnozyka yak systema' [Pedagogical diagnostics as a system], *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho*, Seriya Pedahohika i psykholohiia, iss. 55, pp. 15-23.

Harieieva, F 2017, 'Lektsiia u systemi vyshchoi osvity'[Lecture in the system of higher education], *Vyshcha shkola*, no. 1 (150), pp. 44-51.

10. Gutnik, IYu 2000, *Pedagogicheskaya diagnostika obrazovannosti shkolnikov (Teoriya. Istoriya. Praktika)*, [Pedagogical diagnostics of pupils' education] Izdatelstvo Rossijskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta imeni Gercena, Sankt-Peterburg.

11. Dubovyi, YuM 2017, *Teoretychne obgruntuvannia tekhnolohii pidhotovky maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury do formuvannia moralno-volovnykh yakostechniv osnovnoi shkoly*, [Theoretical substantiation of the technology of preparation of future physical education teachers for the formation of moral and volitional qualities of primary school students] *Pedahohika ta psykholohiia*, iss. 57, pp. 85-92.

12. Dudnyk, NZ n.d., *Pedahohichni tekhnolohii yak peredumova rozvytku osvity*, [Pedagogical technologies as a prerequisite for the development of education] viewed 10 June 2020, <https://www.google.com/url?sa=t&rc=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj5cKV0bjsAhWMmIsKHxmdCxA4ChAWMAF6BAGDEA1&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbuv.gov.ua%2Fcgi-bin%2Ffirbis_nbuv%2Fcgirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2FZnpviknu_2014_46_44.pdf&usg=AOvVaw2uLnRU0-LkD_7e0DfBdkuR>.

13. Kremen, VG (ed.) 2008, *Encyklopediya osvity*, [Encyclopedia of Education] Yurinkom Inter, Kyiv.

14. Zinkovskiy, Yu 2010, 'Standartyzatsiia osvity yak imperatyv reformuvannia vyshchoi shkoly'[Standardization of education as an imperative to reform higher education], *Vyshha shkola*, no. 1, pp. 24-31.

15. Ingekamp, K 1991, *Pedagogicheskaya diagnostika*, [Pedagogical diagnostics] Pedagogika, Moskva.

16. Ishhenko, TV & Duka, OA 2013, 'Teoretychni osnovy pedagogichnoyi diahnozyky u vyshnij vijskovij shkoli'[Theoretical bases of pedagogical diagnostics in higher military school], *Visnyk nacionalnogo universytetu oborony Ukrainy*, no. 1 (32), pp. 66-71.

17. Lunyachek, VE, Ruban, NP, Brovdij, AM et. al. 2020, *Kompetentnisnyj vymir profesijnogo rozvytku pracivnykiv osvity v sferi intelektualnoi vlasnosti*, [Competence dimension of professional development of educators in the field of intellectual property] Oberig, Kharkiv.

18. Kremen, VG 2005, *Osvita i nauka v Ukraini – innovacijni aspekty. Strategiya. Realizatsiya. Rezultaty*, [Education and science in Ukraine - innovative aspects. Strategy. Realization. Results] Gramota, Kyiv.

19. Kremen, VG, Pazynich, SM & Ponomarov, OS 2008, *Filosofiya upravlinnya*, 2nd edn, Natsionalnyi tekhnichniy universytet Kharkivskiy politekhnichniy instytut, Kharkiv.

20. Kulakovskiy, OM 2020, 'Ocinyuvannia sformovanosti kompetentnosti v sferi okhorony ta zakhystu prav intelektualnoi vlasnosti u vypusknikiv zakladiv vyshchoi osvity zasobamy kvalimetriji'[Assessment of the formation of competence in the field of protection and enforcement of intellectual property rights of graduates of higher education institutions by means of qualimetry], *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, vol. VIII (94), iss. 236, pp. 41-47.

21. Markova, AK, Matis, TA & Orlov, AB 1990, *Formirovanie motivacii ucheniya*, [Formation of motivation for learning] Prosveshhenie, Moskva.

22. Matvyeyeva, OO 2012, *Osoblyvosti pedagogichnoi diagnostyky*, [Features of pedagogical diagnostics] viewed 10 June 2020,, <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjH46SNILzsAhXEwosKHbZ5A6YQFjAGegQIDxAC&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcgi-bin%2Ffirbis_nbu%2Fcgibis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fznpkh_npu_ped_2012_41_3.pdf&usq=AOvVaw0oztgOjLSYvi8J0hx6COGE>.

23. Mirshuk, OYe 2016, 'Profesijna pidgotovka magistriv vijskovo-socialnogo upravlinnya do pedagogichnoi diyalnosti' [Professional training of masters of military and social management for pedagogical activity], Kand.ped.n. thesis, Kharkiv.

24. 'Motyv' [Motive] 1973, *Akademichnyj tlumachnyj slovnyk ukrayinskoyi movy*, viewed 10 June 2020,, <<http://sum.in.ua/s/motyv>>.

25. 'Motyvaciya' [Motivation] 1973, *Akademichnyj tlumachnyj slovnyk ukrayinskoyi movy*, viewed 05 June 2020,, <<http://sum.in.ua/s/motyvaciya>>.

26. 'Nacionalna dopovid Osvita dlya stalogo rozvytku' [National Report "Education for Sustainable Development"] 2007, *Who-is-Who. Biografiji. Dovidnyky. Informaciya*, viewed 15 June 2020,, <<http://who-is-who.com.ua/bookmaket/ust2007/7/2.html>>.

27. Pyekhota, OM, Kiktenko, AZ, Lyubarska, OM et. al. 2001, *Osvitni tekhnologiyi*, [Educational technologies] A.S.K., Kyiv.

28. Pidlasyj, IP 1998, *Diahnostyka ta ekspertyza pedahohichnykh proektiv*, [Diagnosis and examination of pedagogical projects] Ukrayina, Kyiv.

29. Portyan, MO 2015, 'Obhruntuvannia tekhnologii formuvanniadilovykh yakosti studentiv' [Substantiation of technology for the formation of business qualities of students], *Pedahohika ta psykholohiia*, iss. 50, pp. 110-118.

30. Verkhovna Rada Ukrainy 2014, 'Zakon Ukrainy Pro vishchu osvitu vid 01.07.2014 no. 1556-18' [About higher education: the law of Ukraine of 01.07.2014 561556-VII], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 37-38, art. 2004.

31. Verkhovna Rada Ukrainy 2014, 'Zakon Ukrainy Pro ratyfikatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony vid 27 chervnia 2014 roku no. 1678-VII'

[About the ratification of the Association Agreement between Ukraine on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand: the law of Ukraine of 27 June. 2014 № 1678-VII], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 40, art. 2021.

32. Selevko, GK 2006, *Jenciklopedija obrazovatelnyh tehnologij*, [Encyclopedia of educational technologies] viewed 20 June 2020,, <http://mspu.by/files/tehnologiya/38_selevko_tom_1.pdf>.

33. Selevko, GK 1998, *Sovremennye obrazovatelnye tehnologii*, [Modern educational technologies] Narodnoe obrazovanie, Moskva.

34. Sysoyeva, SO 2006, 'Pedahohichni tekhnologii: korotka kharakterystyka sutnisnykh oznak' [Pedagogical technologies: a brief description of the essential features [Electronic resource], *Pedagogika*, pp. 127-131, viewed 21 June 2020,, <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1815/1/S_Sysoeva_PPTP_2_6_GI.pdf>.

35. Slyusar, TA 2017, 'Pedagogichna diagnostyka profesijnoyi kompetentnosti yak sposib prognovuvannya ta koryguvannya procesu navchannya' [Pedagogical diagnosis of professional competence as a way of predicting and adjusting the learning process], *Visnyk Cherkaskogo universytetu*, iss. 2, pp. 130-133.

36. Stolbova, ID 2012, 'Organizacija predmetnogo obuchenija: kompetentnostnyj podhod' [Organization of subject learning: competence-based approach], *Vysshhe obrazovanie v Rossii*, no. 7, pp. 10-20.

37. Tararak, NG 2014, *Formuvannya cinnisnykh oriyentacij uchashnykiv navchalno-vykhovnogo procesu u vyshhykh navchalnykh zakladax mysteczkogo profilyu Ukrainy (istoryko-pedagogichnyj aspekt)*, [Formation of value orientations of participants of educational process in higher educational institutions of art profile of Ukraine (historical and pedagogical aspect)] Kharkivskiy natsionalnyi avtomobilno-dorozhniy universytet, Kharkiv.

38. 'Tekhnologiya' 1979, *Slovnyk ukrayinskoyi movy. Akademichnyj tlumachnyj slovnyk*, [Formation of value orientations of participants of educational process in higher educational institutions of art profile of Ukraine (historical and pedagogical aspect)] viewed 18 June 2020,, <<http://sum.in.ua/s/tehnologhija>>.

39. Shumilova, I 2018, 'Zagalnokulturna kompetentnist pedagoga – vazhlyvyj napryamok ideyi providnyctva v osviti' [General cultural competence of a teacher is an important direction of the idea of leadership in education], *Naukovi zapysky Berdianskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu*, Serii Pedagogichni nauky, iss. 2, pp. 208-417, viewed 23 June 2020,, <http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2018_2_23>.

Стаття надійшла до редакції 05.07.2020 р.